

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО КАВАЛОВИ с/у БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 74487/01)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

17 януари 2008 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

17/04/2008

Настоящото решение ще стане окончателно при условията определени в член 44 § 2 от Конвенцията. Върху него могат да бъдат извършени поправки по формата.

По делото Кавалови с/у България,

Европейския Съд за Правата на Човека (пето отделение), в състав от :

ПЕЕР ЛОРЕНЦЕН, *председател*,

СНЕЖАНА БОТУШАРОВА,

КАРЕЛ ЖУНГВИЕРТ,

ВОЛОДИМИР Х. БУТКИЕВИЧ,

МАРГАРИТА ЦАЦА-НИКОЛОВСКА,

РАЙТ МАРУСТ,

МАРК ВИЛИЖЕР, *съдии*,

и КЛАУДИА. ВЕСТЕРДИЕК, *секретар на отделението*,

След проведено съвещание на състава на 11 декември 2007 г.,

Постановява следното решение, прието на същата дата :

ПРОЦЕДУРА

1. В основата на делото стои жалба (№ 74487/01) подадена срещу Република България, с която двама граждани на тази държава г-жа Христина Михайлова Кавалова и г-н Христо Кирилов Кавалов ("жалбоподателите") сезират Съда на 19 май 2001 г. по силата на член 34 от Конвенцията за правата на човека и основните свободи ("Конвенцията").
2. Жалбоподателите се представляват от г-жа И. Лулчева, адвокат от София. Българското правителство ("Правителството") се представлява от своя агент Г-жа М. Коцева, от Министерството на правосъдието.
3. На 13 декември 2005 г., Съдът обявява жалбата за частично недопустима и реши да съобщи оплакванията извлечени от продължителността на гражданските процедури заведени през 1993 г. и 1995 г. от жалбоподателите на Правителството. Позицията се на член 29 § 3 от Конвенцията, Съдът реши, че ще се произнесе едновременно по допустимостта и по същество.

ФАКТИТЕ

4. Жалбоподателите са родени респективно през 1925 г. и 1920 г. и живеят в София.

1. Контекста на делото

5. Жалбоподателите са били собственици на парцел находящ се в София. На 4 октомври 1990 г., те сключват с А и В, предварителен договор за продажба, според което, те се ангажират да прехвърлят на всяка от страните по договора една трета от правото на собственост върху парцела, в замяна на един апартамент, един гараж, едно мазе и складове в сградата, която А и В се ангажират да построят върху парцела. Договорът посочва също така, че А и В ще станат собственици на някои апартаменти и гаражи.
6. На 11 октомври 1990 г., с договор изготвен от нотариус, жалбоподателите продават на А и В, дялове от парцела. На 6 май 1991 г., всяка страна по договора, признава по отношение на другите две страни, правото на строеж върху терена. Междувременно А и В се ангажират да построят сграда върху терена. Договарящите се споразумяват също така относно подялбата на сградата, която ще бъде построена.
7. От досието излиза, че през 1992 г., договарящите се са замесени в спор относно границите на парцела, който води до отмяна на новия градоустройствен план и им попречва да продължат работите по изграждане на сградата.
8. Жалбоподателите посочват, че от тогава, А губи интерес към изграждането на сградата. В успява да построи една част от сградата, но почива през февруари 1994 г. и работите не са довършени.
9. Междувременно през юли 1993 г., жалбоподателите завеждат срещу А иск за разваляне на договорите от 11 октомври 1990 г. и от 6 май 1991 г.
10. На 29 март 1994 г., заинтересованите сключват с А и наследниците на В договор променящ договора от 4 октомври 1990 г. Освен това, на 13 април 1994 г., А и наследниците на В подписват декларации, че договорът за продажба от 11 октомври 1990 г. е бил фиктивен и, че А и В не са платили цената записана в него.
11. На 7 юли 1995 г., жалбоподателите, А, наследниците на В и дружеството Е, сключват договор, според който дружеството се ангажира да довърши сградата в замяна на апартаменти, които е трябвало да се намират на четвъртия етаж на сградата. Тъй като този етаж не е бил предвиден в първоначалния проект, задълженията на дружеството са били под условие, че ще бъде взето разрешение за промяна на проекта.
12. Междувременно А и наследниците на В прехвърлят на дружеството своите дялове от парцела. На 11 октомври 1995 г.,

жалбоподателите завеждат иск целящ обявяването на тези договори за недействителни.

2. Развитие на гражданските процедури ангажирани от жалбоподателите и техните бивши договорни страни

а) Процедура за разваляне на договора с А започната през 1993 г. (по-долу „първата процедура”)

13. На 12 юли 1993 г., заинтересованите предприемат срещу А иск за разваляне на договорите от 11 октомври 1990 г. и 6 май 1991 г. Освен това, те искат от Софийски районен съд присъждането на обезщетения. С разпореждане от 22 юли 1993 г. градският съд посочва на жалбоподателите, че те трябва да уточнят исканата сума и, че трябва да платят необходимите съдебни такси.
14. На 16 септември 1993 г., жалбоподателите изпълняват необходимите формалности и заседанието е насрочено за 13 октомври 1993 г.
15. На това първо заседание, съдът назначава техническа експертиза и посочва на страните, че те могат да представят доказателства в подкрепа на своите твърдения.
16. На 6 декември 1993 г., делото е отложено поради неявяване на експерта и съдът назначава нов експерт. На заседанието на 7 март 1994 г., съдията определя датата за оглед на сградата от експерта. На 4 май 1994 г. експертът представя заключението си.
17. На заседанието, което се провежда на 22 юни 1994 г., жалбоподателите предявяват установителен иск, целящ да установи, че договорите от 4 и 11 октомври 1990 г. са нищожни по право.
18. На 7 ноември 1994 г. делото се разглежда. Но с определение от 10 януари 1995 г., районният съд счита, че наследниците на В трябва да се конституират като страна по делото. Освен това, жалбоподателите, които междувременно са въвели нови аргументи, не са представили доказателства в подкрепа на новите си претенции за нищожност на оспорваните договори и не са платили необходимите съдебни такси. Съдът им отпуска допълнителен срок, за да отстранят тези нередности, което те правят на 26 януари 1995 г. На другият ден, районният съд определя датата на новото заседание.
19. На 1 март 1995 г., защитникът на жалбоподателите представя нови писмени доказателства и заседанието е отложено, за да се

даде на ответната страна възможността да оспори истинността на представените доказателства.

20. На 10 април 1995 г., по искане на страните, съдът разпорежда отлагане на разглеждането по същество, с цел евентуално постигане на взаимно съгласие.
21. На 26 април 1995 г., страните, включително и жалбоподателите представят на съда проект за извънсъдебно споразумение и искат от него да прекрати въпросната процедура, това което съдът и прави с решение от същия ден. Въпреки това, жалбоподателите оспорват решението на районния съд пред Софийски градски съд.
22. С решение от 31 юли 1995 г., Софийски градски съд отменя решението на районния съд от 26 април 1995 г. и му разпорежда да продължи делото.
23. Софийският районен съд провежда заседание на 18 октомври 1995 г. в края на което делото започва да се разглежда по същество.
24. С решение от 28 декември 1995 г., съдът уважава молбата за разваляне на договора от 6 май 1991 г. що се отнася до жалбоподателите и А, обявява договора между А и жалбоподателите сключен на 11 октомври 1990 г. за нищожен по право и отхвърля иска на жалбоподателите по отношение на останалите им претенции.
25. Жалбоподателите и А обжалват. С решение от 25 март 1996 г., Софийски градски съд отменя атакуваното решение. Той констатира също, че районният съд е пропуснал да провери дали А е бил женен, нещо което, като се има предвид спора, би могло да наруши правата на неговата съпруга. Делото е изпратено на друг състав на районния съд. Досието е получено в деловодството на районния съд на 29 май 1997 г.
26. Между 29 септември 1997 г. и 26 април 1999 г., Софийският районен съд провежда осем заседания. Три от тези заседания са отложени поради нередовно призоваване на страните и едно поради неявяване на жалбоподателите поради болест.
27. На 9 юни 1999 г., по искане на ответниците, съдът разпорежда отлагане на решението, тъй като е констатирал, че в Софийски районен съд има висяща процедура относно проверка на истинността на някои писмени доказателства представени от жалбоподателите, включително и декларации от 13 април 1994 г. (виж процедурата б) по-долу).
28. След края на тази процедура, на 30 май 2003 г., Софийски районен съд е сезиран с искане от страна на жалбоподателите за продължаване на делото, което става на 9 юни 2003 г.

29. Между 13 октомври и 10 декември 2003 г. се провеждат три заседания.
30. С решение от 9 януари 2004 г., Софийски районен съд обявява нищожността на договора от 11 октомври 1990 г. що се отнася до А и жалбоподателите и отхвърля останалата част от техните искания.
31. През март 2004 г., жалбоподателите обжалват. Делото е изпратено на 5 юли 2004 г. в Софийски градски съд. С решение от 23 юли 2004 г., състав от трима съдии на второинстанционния съд, връща делото в районния съд, констатирайки, че последният е пропуснал да изиска плащане на съдебните такси от страна на жалбоподателите. На 15 ноември 2004 г. делото е върнато в Софийски градски съд.
32. Първото заседание пред Софийски градски съд се провежда на 7 юни 2005 г. и е отложено за 29 ноември 2005 г. поради нередовно призоваване на една от страните.
33. Софийски градски съд провежда заседания на 26 април 2006 г. и на 5 декември 2006 г.
34. По последни получени данни, към дата 26 февруари 2007 г., процедурата все още е висяща във второинстанционния съд.

б) Процедура започната от А и наследниците на В (1999-2003)

35. На една неуточнена дата през 1999 г., А и наследниците на В, завеждат установителен иск, целящ да установи недействителността на декларациите от 13 април 1993 г. Тези декларации са част от доказателствата представени от жалбоподателите в рамките на процедурата започнала през 1993 г. (виж по-горе).
36. Заседанието от 9 юни 1999 г., е отложено за 25 октомври 1999 г., за да се даде възможност на страните да представят доказателства в подкрепа на своите твърдения.
37. На 29 май 2000 г., делото е отложено поради неявяване на защитника на жалбоподателите. На 25 октомври 2000 г., съдът разпитва няколко свидетели и делото започва да се разглежда по същество.
38. С решение от 23 февруари 2001 г., съдът отхвърля претенциите на А и на наследниците на В. Последните обжалват пред Софийски градски съд.
39. Заседанието на 4 февруари 2002 г. е отложено за 10 ноември 2002 г., за да се позволи на жалбоподателите по делото да представят нови доказателства. На 9 февруари 2002 г., жалбоподателите сезират председателя на Софийски апелативен съд по повод значителния срок между датите на

заседанията. Председателят уважава това искане и е определена нова дата за заседанието – 3 юли 2002 г.

40. На 3 юли и 11 септември 2002 г., делото се отлага поради неявяване на свидетелите посочени от страните.
41. С решение от 7 февруари 2003 г., съдът отменя атакуваното решение и обявява иска за недопустим, считайки, че жалбоподателите не са избрали правилния начин, за да обжалват истинността на спорните документи. Това решение не е било оспорвано от страните.

в) Процедура относно валидността на договорите за продажба между А, наследниците на В и дружеството Е започната през 1995 г. (по-долу „втората процедура”)

42. На 11 октомври 1995 г., жалбоподателите завеждат иск целящ да се констатира недействителността на договорите, с които А и наследниците на В са продали на дружеството Е дялове от парцела. В противен случай, те искат да упражнят правото си на преференциално придобиване на дяловете на А и на наследниците на В. В допълнение те завеждат иск целящ да констатира, че дружеството Е не е станало съсобственик на въпросния парцел. Районният съд изисква от жалбоподателите да представят удостоверение за актуалното състояние на дружеството Е, както и неговия адрес, което те правят на 12 декември 1995 г.
43. Между 26 февруари 1996 г. и 24 ноември 1997 г., Софийският районен съд провежда осем заседания. Пет от тях са отложени поради нередовно призоваване на страните.
44. На заседанието от 10 декември 1997 г., жалбоподателите указват на съда, че се надяват да решат случая със споразумение и искат отлагане на заседанието.
45. На 18 март 1998 г., ответниците представят проект за споразумение. Жалбоподателите, заявяват, че не са съгласни с условията на договора и искат ново отлагане.
46. На заседанието на 3 юни 1998 г., един от ответниците иска отзоваване на адвоката на жалбоподателите с мотива, че той е бил негов съветник в свързано дело (процедурата започнала през 1993 г.). Съдът отлага заседанието за 28 септември 1998 г., преценявайки, че трябва най-напред да се произнесе по основателността на искането. С решение взето на закрито заседание, съдът отхвърля искането.
47. На заседанието от 28 септември 1998 г., делото е отложено по искане на ответниците, който искали да формулират въпроси към жалбоподателите.

48. На 16 ноември 1998 г., на жалбоподателката са зададени въпроси; делото е отложено по искане на двете страни, които изразяват желание да представят свидетели.
49. На 15 февруари 1999 г., делото е отложено. Един от ответниците е нередовно призован.
50. Между 19 април 1999 г. и 13 март 2000 г., съдът провежда шест заседания, по време на които се събират доказателства. Жалбоподателите искат поправка на протокола на едно от заседанията, нещо което довежда до нови разпити на някои свидетели.
51. Заседанията от 26 април и 7 юни 2000 г. са отложени по искане на адвоката на жалбоподателите.
52. Две заседания се провеждат, на 16 октомври 2000 г. и 4 декември 2000 г.
53. С определение от 28 февруари 2001 г., съдът разпорежда прекъсване на делото, считайки, че процедурата започната през 1993 г. е определяща за изхода на спора по който трябва да се произнесе. По искане на двете страни, Софийски градски съд отменя частично това определение на 20 юли 2001 г. в частта относно дейностите по недействителността на договорите за продажба между А, наследниците на В и дружеството Е. Заинтересованите сезират Върховния касационен съд. На 30 юли 2002 г., върховното съдилище отменя определението на по-нисшата инстанция в частта относно декларативното действие срещу дружеството Е. Така районният съд продължава да разглежда исковите за недействителност и установителният иск срещу дружеството Е но с иск за присвояване.
54. Процедурата отново се задвижва на 24 март 2003 г., когато делото е отложено поради нередовно призоваване на ответниците. На 2 юни започва разглеждане на делото.
55. С решение от 15 октомври 2003 г., Софийският районен съд, обявява договора за продажба между А и дружеството Е за нищожен по право. Съдът отхвърля действието за недействителност на договора между наследниците на В и дружеството Е като неоснователно. Установителният иск срещу дружеството Е е обявен за недопустим от съда, поради липса на необходимост да се действа чрез правосъдието. Съдът не се произнася по искането за преференциално придобиване на дялове, тъй като този иск е висящ.
56. На 9 март 2004 г., жалбоподателите обжалват. С решение от 12 март 2004 г., взето в закрито заседание, Софийски градски съд прекъсва разглеждането на делото до плащане на дължимите съдебни такси.

57. Първото заседание се провежда на 15 юни 2005 г. Делото е отложено за 1 декември 2005 г., поради нередовното призоваване на един от ответниците.
58. На заседанието на 1 декември 2005 г., Софийският градски съд констатира че обжалването от страна на жалбоподателите се е отнасяло и до недопустимостта на установителният иск срещу дружество Е и, че този въпрос изисква разкриването на отделна съдебна процедура преди разглеждането на делото по същество. Въпросната процедура е разкрита на 9 декември 2005 г. пред Софийски градски съд.
59. С решение от 6 януари 2006 г., Софийски градски съд отменя решението на по-нисшата инстанция в частта обявяваща за недопустим установителният иск срещу дружеството Е и връща делото пред първоинстанционния съд.
60. Към датата 26 февруари 2007 г., процедурата е била все още висяща пред Софийски районен съд.

ПО ПРАВО

I. ОТНОСНО ПРЕТЕНДИРАНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

61. Жалбоподателите изтъкват, че продължителността на процедурите инициирани през 1993 г. и през 1995 г. не спазва принципа за „разумни срокове”, така както той е предвиден в член 6 § 1 от конвенцията и формулиран по следния начин:

"Всяко лице, има право на справедливо гледане на неговото дело /.../ в разумен срок, от Съд/.../ който да реши /.../ основателността на всяко отправено му наказателно обвинение. „

62. Правителството се противопоставя на тази теза

A. По допустимостта

63. Съдът констатира, че жалбата не е очевидно необоснована по силата на член 35 § 3 от Конвенцията. Съдът отбелязва, че не среща никакъв друг мотив за недопустимост.

Б. По същество

64. Съдът припомня, че разумният характер на сроковете за продължителност на една процедура се оценява според обстоятелствата по делото и според критериите от съдебната практика на Съда и в частност от сложността на делото,

поведението на жалбоподателя и това на компетентните власти, както и от важноста на спора за заинтересованите (виж сред много други, *Frydlender c/у Франция* [GC], n° 30979/96, § 43, ЕСПЧ 2000-VII).

65. Що се отнася до процедурата инициирана през 1993 г., периода, който трябва да се взема предвид започва на 12 юли 1993 г. и към 26 февруари 2007 г. все още не е приключила. Към тази последна дата, тя вече продължава тринадесет години и седем месеца, за две инстанции. Що се отнася до втората процедура, тя започва на 11 октомври 1995 г. и към 26 февруари 2007 г. все още не е приключила. Към тази последна дата, тя вече продължава единадесет години и четири месеца.
66. Съдът приема, че тези две въпросни граждански дела представляват известна степен на сложност, поради факта, че включват едновременно разглеждане на няколко граждански иска.
67. Що се отнася до поведението на жалбоподателите в рамките на двете процедури, Съдът приема, че тяхното процесуално поведение е допринесло в известна степен за натрупаните закъснения при разглеждането на делата: неплащане на съдебни такси (виж параграфи 13 и 31 по-горе); отлагане на някои заседания поради заболяване или по искане на техния адвокат (виж параграфи 26 и 51 по-горе). Въпреки това, Съдът отбелязва, че тези забавяния не са в състояние да обяснят сами по себе си очевидно прекалената продължителност на двете въпросни граждански дела.
68. Съдът отбелязва, че разглеждането на първата процедура е било прекъснато между 9 юни 1999 г. и 9 юни 2003 г., тъй като районният съд е констатирал, че друга процедура, която е можело да се окаже решаваща за изхода на спора е била висяща пред вътрешните съдилища (виж параграфи 27, 28 и 35-41 по-горе). Но, преценката на районният съд се е оказала неправилна, тъй като действието, чието въвеждане поражда въпросната процедура е било обявено за недопустимо от компетентния съд (виж параграф 41 по-горе). Освен това, на 25 март 1996 г., делото е било върнато за преразглеждане в районния съд поради процесуален пропуск на първата инстанция. Съдът наблюдава, също така, че в следствие на това връщане, делото стига до деловодството на Софийския районен съд едва на 29 май 1997 г., или една година и два месеца по-късно. В допълнение, четири заседания са отложени поради нередовно призоваване на страните (виж параграфи 26 и 32 по-горе).
69. Съдът констатира, че значителни закъснения в протичането на втората процедура се дължат на компетентните съдилища.

Определението на районния съд от 28 февруари 2001 г., с което процедурата е била прекъсната е било частично отменено в следствие на обжалването от страна на жалбоподателите. Така също, процедурата по същество започва отново едва на 24 март 2003 г., или повече от две години по-късно (виж параграфи 53 и 54 по-горе). Съдът отбелязва също, че делото е било върнато на 6 януари 2006 г. в районния съд, тъй като решението да се обяви за недопустим иска предприет от жалбоподателите е било отменено (виж параграф 59 по-горе). Освен това, Съдът отбелязва, че осем заседания са били отложени поради нередовно призоваване на страните (виж параграфи 43, 49, 54 и 57 по-горе).

70. В заключение, и като се имат предвид предхождащите елементи, и най-вече като се има предвид значителния срок на разглеждане на въпросния спор, Съдът счита, че в случая продължителността на двете процедури е прекалена и не отговаря на изискването за „разумен срок“.

От тук следва, че е налице нарушение на член 6 § 1.

II. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

71. По смисъла на член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.”

А. Вреди

72. Жалбоподателите претендират 10 000 евро, като обезщетение за понесени морални вреди.
73. Правителството не зае позиция по този повод.
74. Съдът счита, че жалбоподателите определено са понесли морална несправедливост. Произнасяйки се по справедливост, той им присъжда за това 7 000 евро.

Б. Разходи

75. Жалбоподателите претендират също 300 евро за преводи и пощенски разходи.
76. Правителството не зае позиция по този въпрос.
77. Според съдебната практика на Съда, един жалбоподател може да получи възстановяване на разходите си, когато може да се удостовери тяхната реална стойност, тяхната необходимост и

разумния им размер. В случая, Съдът отбелязва, че жалбоподателите не са представили документи в подкрепа на своето искане. Изхождайки от това, Съдът счита, че трябва да отхвърли искането относно разходите.

В. Мораторна лихва

78. Съдът счита за уместно да базира мораторната лихва върху лихвеният процент по пределното кредитно улеснение на Централната европейска банка увеличена с три процентни пункта.

С ТЕЗИ МОТИВИ, СЪДЪТ, ЕДИНОДУШНО,

1. *Обявява* за допустима жалбата извлечена от член 6 § 1 от Конвенцията, относно продължителността на гражданските процедури инициирани през 1993 г. и през 1995 г.;
2. *Постановява*, че е налице нарушаване на член 6 § 1 от Конвенцията;
3. *Постановява*
 - а) че държавата ответник трябва да изплати на жалбоподателите, в срок от три месеца след като решението стане окончателно, съгласно член 44 § 2 от Конвенцията, 7 000 (седем хиляди) евро за морални вреди, плюс всички суми, които биха могли да бъдат дължими като данъци.
 - б) след изтичането на този срок и до изплащането им, тези суми ще бъдат олихвявани с проста лихва с лихвеният процент по пределното кредитно улеснение на Централната европейска банка, валиден през този период, увеличен с три процентни пункта;
4. *Отхвърля* искането за справедливо обезщетение над тези суми.

Съставено на френски език, след това съобщено писмено на 17 януари 2008 г. в приложение на член 77 §§ 2 и 3 на правилника.

Клаудиа ВЕСТЕРДИЕК
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
Председател